

Månan. =Anon.= Stockholm, tryckt
hos Nyström och Stolpe, 1760.

Bellman, Carl Michael,

1700-1829 81 A Br.

BELLMAN C.M.
MANAN

Yitt Pa.
(Pa.)

1700-1829

St. John
1760

Samme tid skrifte en
nu mera sällsynt Skrift-
Månan, ett enda ord
censurerat af den store
von Dalin —

Senare arbeten känner
man nog —

Samma tid skrifte en
nu mera sällsynt Skrift —
Månan; ett enda ord
censurerat af den store
von Dalin —

Senare Arbeten känner
man nog —

BELLMAN, Carl Michael

Vitt. Gr.

(Bz)

1700-1829

Sånan.

Somnia plus vigili quam
dormienti nocent.

JUV.

ERIKSDOTTER,
Tryckt hos Nyström och Stolpe,
1760.

Imprimatur.
N. von OELREICH.

Det plår wål sällan godt betynda,
Når folket sågs i Månan gå:
Exempel kan man altid få,
Som under Dårhus = Sticket lyda;
Men rubbom ej der's tysta ro;
De må ju fritt på jorden blifwa;
Sag tänker nu en dröm beskriwa,
Om dem, som uti Månan bo.

En Sommar = dag min matta hydda
Från Solens qwalm til skuggan gick,
Dår bgat all sin hugnad fick,
Ej fälten stodo hårligt prydda.

En förbild af de Sällas pratt.
Min tanke snart från werlden ryktes,
Mit öga ned i dwalan trycktes,
Och sömnen föll med all sin makt.

En stund låg Sjålen lifsom kroppen,
Helt insöfd, tanklös, qwasd och stum,
Det war så tyst i hennes rum,
Att af den stora Tanke-troppen
Ej minsta förpost knysta tord.
Men när och Regentinnan wäcktes,
Dess muntra eld i blincken sträcktes,
Kring himlar, skyar, haf och jord.

Et gråsligt larm i hela huset,
Fast Kroppens wackter suswo ån;
Nu kändes Sjålens kraft igen,
Urskilnings-gåfwan tände luset,
Och Minnets packhus öpnadt blef:
Dit gick hon först at alt beskåda,
Et gammalt skräp i hwarje låda,
Af sagor, språk och tryckta bref.

Om

Omdömet skul' i ordning sätta,
Men huset tycktes ej förslå;
Nej, sade Sjålen, låt oss gå!
Et Lust-spel wiljom wi anrätta.
Kom, Phantasie, och gjör din flit,
Ut hjernans skådplats hårligt pryda.
Comcedianten måste lyda,
Och hela hopen gaf sig dit.

Men Himmel! Hwem har sedt des maka,
All werlden wändes upp och ned.
Hår sägs en dwärg, som ryggen wred,
Så det i ben och senor knaka,
Blott för at bli som Fåtten stor;
Hår fröp en reslig ned til jorden,
I hjertat stolt, men mjuk i orden,
At sättas se'n i högsta flor.

Som Liugnet sig bland molnen trånger,
Med blyxt på blyxt i alla hörn;
Som uti luftens swalg en Örn
En hit, än dit, sig hastigt swånger:

Så följ min tanka lifligt om,
Hon tycks all jordens magt upbåda,
Och utan skjuts hon fick beskåda,
Wid' Troja, Prag, Paris och Rom.

Omssider jag i Månan stanna:
Uf Clio, hjelp! Jag hisnar änn;
Där gingo barn som gamla män
Med höga steg och rynckig panna,
Helt dryga i sin tunna luft:
Här sprungo folck för Harar rädda,
Här gingo någre prägtigt klädda,
Som ägde sten af godt förnuft.

En gråslig hop med Låro-gåsar
Had' redan högst i luften gått,
At utan grundwal bygga Slätt;
Här såddes guld i gamla måsar,
Som skull' med lior skaras opp;
Uf dwärge-nåt gjordes skåp och wagnar,
Och diken fylldes opp med agnar,
At hindra Oceanens lopp.

Sag

Jag tänkte, här war gylldne tiden,
Som gamla Skalder siungit om;
En Gubbe i det samma kom,
Hvars nacke war nog mycket wriden,
Ut se hwad fordom händt och skedt,
Sen Månan skops, til denna dagen;
På ryggen bar han Sagors lagen,
Som första menskior hafwa gjedt.

Wårt Mån=flot, sad' han, är beskriwit,
Som stått i många tusend år,
Då Jord och Solen ständigt går,
För war skuld all ting skapadt blifwit:
Ty utom oss ej menskior fins.
Eid=böckren har jag wäl studerat,
Och Kungar, som hos oss regerat
Sen werldsens början, jag nu mins.

Så gick han in i alla Stater,
I Religion och werldslig Lag;
Han wiste i sin fulla dag,
Hwad Snille=bragd och tappra dater,

Som detta Folket allmänt har,
Hans lärdom mig i undran stälte,
Och tänk, at denne Wisdoms hjälte,
En Mölnare i Månen war.

En annan straxt på honom stöter,
Wanskapning, sad' han, gå din fos,
Som ingen slughet finnes hos.
Om dina sagor jag ej stöter,
Men skädar alt med egna ljus,
Hwad nu och framdels skier och händer,
I alla byar, torp och länder,
At wara stor Politicus.

Sex tungor han kring munnen hade,
Som gjorde tjenst för' hwar sin gång:
An syntes han så bred och lång,
At skyn sig på hans hjesa lade:
An liten som en dwärg han war;
Men synen tyätes måst at råda,
At in i andras hjertan skäda
Med nijo-nitti' dgon-par.

Min

Min Herre, fölg mig litet stycke
Kring Månans fält, jag ödmjuk bad.
Hel munter han gief straxt åstad;
Mitt ansikt föll uti hans tycke.
Wi wandra skogar, berg och slätt:
Där syntes diur som här på jorden,
Swars art war så förwandlad worden,
At jag snart ingen kände rätt.

En Håst höll på at låra fluga,
Och Sparfwen spändes för en plog,
Då Oxen, som densamma drog,
I Kåwens gömslor wille smuga,
Som wor' hans slughet ganska stor:
Jag hörde Åsnor liusligt stunga,
Och Kråkan med en hög-ljudd tunga
Gå up i Lärkors sänge-chor.

Här war en alt för sällsynt blanning,
Af oförnuftigt djure-wett:
En Skata skrek alt ut för ett,
Med stora ord, om nit och sanning,

Och Kattan segla lift en Gås;
Här sprang en Kalf i bredd med Björnar,
Här flög en Anka kapp med Ornar,
Och Fåret tycks på Wargen brås.

En stor Kalkon-Tupp sig nu brösta;
Fast han ej ägde spif i wägg,
Med högljudt sorl och myndigt skägg,
At alla Hönsen öfwer-rösta:
Desz hjelte-mod jag undra på,
Som wingen ned i marken stötte;
Men när en Urs-Kalf honom mötte,
Gick han och skändes i en wrå.

Nu äntlig jag min Gubbe fråga:
Är alt i Nånan så förwändt?
Har ej Naturen bättre kändt
Swad hwart et djur skull' såkrast dåga?
Hur gjør då mensskior som här bo?
De äga ju förnuftig Andä,
At ej i andras wärf sig blanda,
Och rubba ordning, frid och ro.

Han

Han hant ei swara, för'n wi sägo
En Marknads-plats så menfjo-rik,
Ut knapt i Leipzig fins en slik:
De rundt omkring på fältet lägo,
Ut byta waror hwar om ann:
Ty utlänsf praect dem ej förwilla,
Ut nästans tro och samwet snilla,
Men hemgjordt alt hwad man der fann:

Doc' dårskap du som wettet dårar,
Och snarast hop med snillen står,
Mån du i Månan Frålse får?
Ack! at min hand ej fanning särar:
Ty drömmar bör ock ha sin rätt.
Jag tilstår, folket war märkwärdigt,
Til främmand' syflor alt för färdigt.
Med djuren war på lika sätt.

Stomakarn steg på Låro-stolen,
Och Stråddarn, som helt grundlård
war,
Af Rättgångs-Balken stycken skar.
En Smed såg slåckar uti Solen,
Och

Och smidde Stjernor liksom spif.
Ja, Bonden self war icke slater,
At tabla Stånd och Potentater
I hwar en Alånans Republique.

O stora slughet, wett och snille!
Jag tänkte, här Hög-Scholan war
För all den lärdom werlden har.
En Klokar-dräng bewisa wille,
All Religion war lika god.
Dansmästarn dömdo efter tacten,
Om Rikens fall och högsta makten,
At winna self en årestod.

Men löjligt war at här få höra,
En Qwinno-mångd i hwarje hus
Wid L'ombre, The och litet snus,
Arméer ut fring werlden föra:
Det fästnings-wärket dugde ej;
Den Staden borde nu belågras,
Och Generalens lif förwågras,
Om han til kriget sade nej.

Jag

Jag fråga: hur man kunde tåla,
Att folket sig i saker mångt,
Som Gud och menskor från dem stängt?
Uti Venedig plår man måla

Slift förwett som det gröfsta brått.
Men straxt en half-wårt Gåse swara:
Rebell, Rebell! Du står i fara
För slita ord, som ur dig gått.

Här war ej rådligt länge dröja,
Men som en blixt jag swäfswa om,
Och snart til nästa Sårad kom,
Där ingen själ mig tordes röja.

I Huswudstan en Man nu lopp,
På öppna platser hela dagen,
Att dömma samwet efter lagen,
Och hånga folk för tankar opp.

Jag sprang af fruktan ut på porten,
Och hant om qvällen til en frog,
Som låg i Månans största skog.
Här fants, på denna samlings-orten,
Små

Små-fungar i hwar enda wrå,
Som mellan pipor, frus och kannor,
Med grymma ord, och hot och bannor,
Synes hela werlden nederflå.

En Båfman högsta ordet förde,
Han grep med handkraft i sin boll;
Och swor wid alla Månans troll,
Ut intet handlen mer förstörde,
Än det at ölet stegrats har.

Nu hwar en, sad' han, wil bli riker,
Och werlden är sig mer ej liker,
Som den uti min barndom war.

Nu säljas tankar, lifsom hudar,
Och hjertan fångas just som fiff;
Man är ej mer med offer riss:
Eå många hus, så många Gudar,
Som alla lika dyrkan få;
Papister fins i alla Riken,
Som Helgon uti Politiquen
Med wördnads nit tilhanda gå.

Ud hdr, sad' folket, på den token
Som pratar hwad han ei förstår.
Når högmod's dunst på hjärnan rår,
Behöfs ei se i swart-konst boken.
Sjelfklofhet fins til öfwerflöd.
Då kan ei djupsta sanning fattas,
Då måste slughet allmänt skattas,
At hjelpa Landet ur sin nöd.

Men, innan wi det minsta märkte,
Hwad utom huset företogs,
Två Slagtar-drängar stod och slogs,
At det i ben och armar wärkte:
De trätte om et utländskt frig,
Hvem största skäl haft på sin sida,
Och hwem de hålst skull hjelpa strida,
Om de til slagtning gäfw sig,

Då stiger fram en Kock på fältet,
God Herrar, sad' han, gjören frids;
Wi få wäl tids nog kännas wid,
Hwar bästa klingan fins i bältet.

Sag

Jag ser förut, hur det wil gå,
Se'n Granne först en By intagit,
Och sig igenom floden slagit,
Lär han snart halfwa Månan få.

Men det är wist, och det är felet,
At han ej nog Raqueter har,
Och knapt en enda duglig far,
Som rätt förstår at röra spelet,
Med Trummor och Tromperers ljud;
Se'n ha de ej galon i klåden,
Som likwål hos de gamla fädren,
War en förskräcklig Kämpa=skrud.

Nei, wor' jag med i denna flocken,
Och hade Höfdings=sysslan fått;
Alt skulle fly för mina skätt.
A! tänkte jag, är det den Rocken,
Som nyss så spak wid grytan stod:
Här tycks man lika hjelt=mod röna,
At bryta nacken af en höna,
Och segra i sin fiends blod.

Jag

Jag flynda bort wid slift tilfälle,
Som såg så grymt och mordiskt ut;
Men flykten fick et hastigt slut.
Där stod en blek och mager Selle,
Han sagta mig wid armen tog,
Och til sin egen frammod ledde,
Där han för mig i hast utbredde
Båd' mynt och skrifter artigt nog.

Här fant jag en bland många flera,
Swars läro-ord på guldwigigt låg,
Där lika nit och drift man såg,
At grubla, handla, disputera.

Jag sad', mån Kåisar'n här af wet?
Kan slift sig med Ert Umbet para?
Med grundig mine han genast swara:
Det är en Lårdoms hemlighet.

At i så mörka ting mig blanda,
Ej rådligt höls: ty fråga jag,
Om hushålds-grep, om skick och lag,
En ordnings häfd för kropp och anda?
B Sur

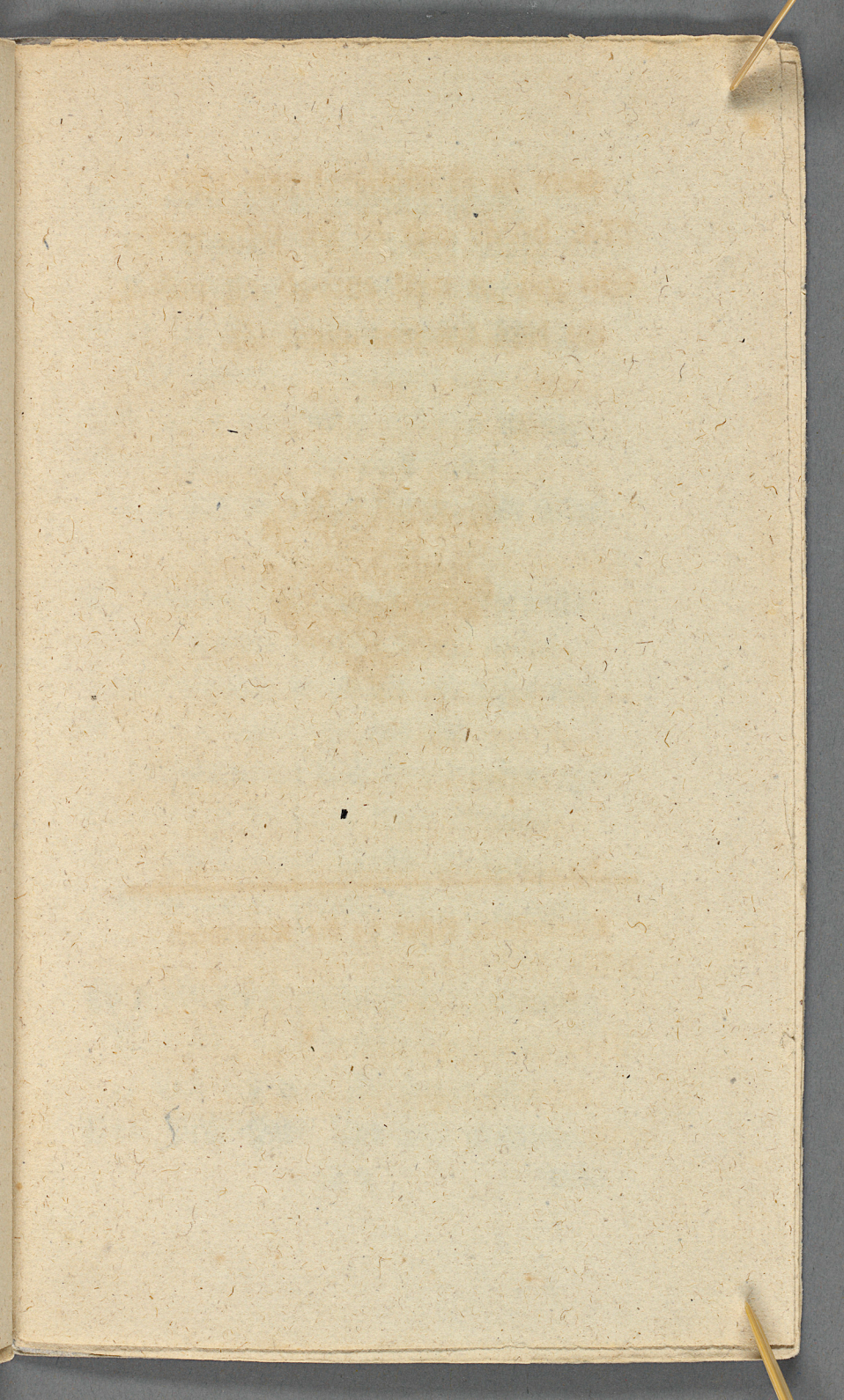
Sur Rikets grundwal wore stald?
Uf! sad' han, hwar med mig måst klaga,
Ut folket sig så lätt bedraga
Uf fördom, tänksätt, agg och weld.

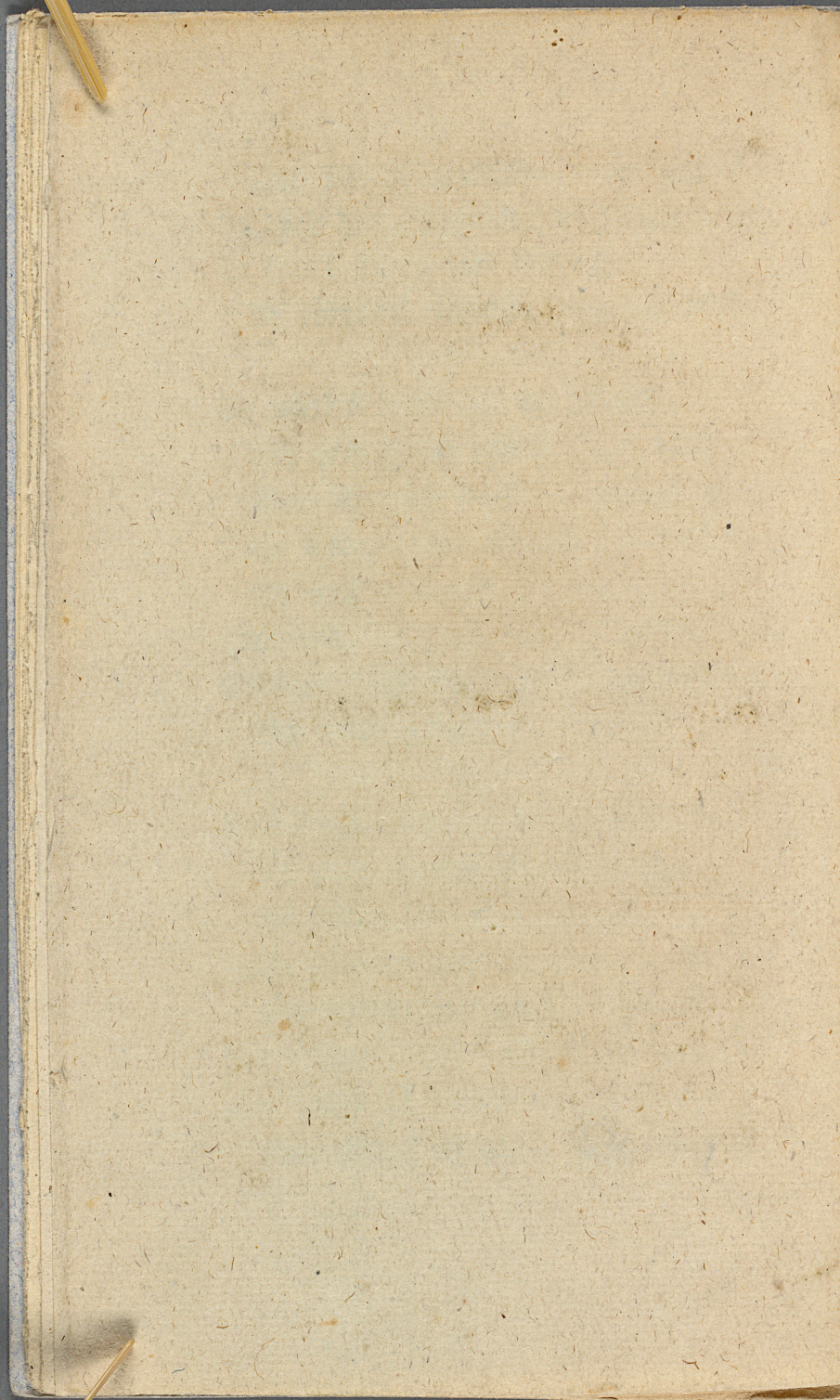
En utrik's wara får ej köpas,
Och hemgjordt sällan duga plår:
Sen Stat och smak så uphögd är:
Wår lefnads art måst helt omstöpas.

En nya mode så ofta gies.
Man mot sin winst och lust måst böjas,
Ut blott med dagligt bröd förnöjas,
Och utan glants på fältet ses.

Här borde gammal wana städjas,
Ut utan menskjors satta lag,
Så lefwa efter fritt behag;
Från samwet skull til samwet wådjas,
Och folkén mer på orden tros;
Då fölgdes dygd med större iswer,
Och snart all werlden årlig blifwer,
Når twång af lagar flytt sin kos.

Man

Man satte då en wärklig heder,
 Ut sielfmant wisa Arans prof;
 Wälmening gjordes ej behof,
 Stor sak hur' hjertat tanken leder;
 När årbarhet i kroppen fins.
 Sen tycks alt straff onddigt wara;
 En lastfull bår sin egen snara
 När han sin blygd för werlden mins.

Så höglård Stats = konst mig förwilla.
 Jag lämna Kryddbod och Moral,
 Och sprang försträckt til nästa dal,
 Der fyra Summor leto illa
 För Skatt och Tull som allmänt togs:
 På hundra år de ej kund' minnas
 Så stora summor nänsin winnas,
 Som nu af folkets wällust drogs.

En runka fram en blind gran-mamma,
 'Hon sad', wid dommen weta wi,
 I Sol och jord sku tecken bli,
 Som Präst = Fars lära wäl anamma.

Mån detta förbod glömmes bort?
Mån werlden står en månad länger?
Nej men, til slut ehur det swänger,
Så ramlar Månan innan fort.

Den Stjernan nyß en qwäll wi sågo,
Så lång, så bred med eld-röd swans,
Swars like aldrig nånsin fans
Sen sidsta manskap hos oss lågo,
Och brukte frigs-grep i vårt hus:
Den' lär wål ån vårt straff bebåda,
Ut innan fort wi se och skåda,
All Månans prackt til stoft och grus.

Jag frågade, om hon kund' spinna,
Om någon wåffstol henne bryr?
Nej, sad' hon, ullen är så dyr.
Hår skal man knapt en hustru finna,
Som med så nedrigt mödar sig;
Men gå, och spå, och folket dömma,
Och tyda ut hward andra drömma,
Det anstår både dem och mig.

Ut!

Uck! wor det nu som fordna dagar,
Når salig mor-mors mormor dog.
Då hade folket öfwerhog;
Men nu hwar en sig ömt beklagar
Wid hushålds-håfd i smått och stort.
Nu måste man med armod stråfwa,
Och några få i wållust swåfwa,
Ja riktas af den slit wi gjordt.

En förlagsman får alt i hoga,
Som wet at nyttja grepen rätt;
En hwar nu gör på samma sätt;
På landets wål de alla ropa.
Men usla wi som bördan dra,
Nog få wi wackert trötta springa,
Med maga tom och pengar inga,
Når Hårskap alt sit nöje ha.

Ja men, jag wil ej säga mera,
Hår står en Ek som snart går ut,
Då lär wår wålfård se sit slut,
Och mången, som fått förr regera,

Som drång får bak om wagnen gå.
Sen har jag drömt om stål i stenar:
Det blir wål Pest ell' frig, jag menar.
Det ser jag klart, det kan jag spä.

Det war ej skämt som Gummian sade.
Knappt hon sit ord ur munden fått,
Gbr'n bak om buskan smäll et skätt,
Som femton Sparfwar nederlade.
Här är då drömmen straxt igen,
Här är nu början wist til friget,
Nu lär wål fienden landstigit;
Krigs-salvor hörs i luften än.

Swad war wid sådant fall at gjöra?
Man sprang och mötte samma Skytt.
Hör Landsman, ha'n I ej hört nytt
Om dem som wil oss frig påföra?
Signalen redan gifwen är,
Man hörde tolf Canoner smålla,
Och öfwer tusend hundar skälla,
Af fruktan för des starka hår.

Ut!

Uck! Iappri, sad' han, ingen fara,
Det war ej mer än jag som skjöt,
Och denna hund som litet tjöt.
I funnen wäl Er skrämsel spara.
Än wärre oß wäl förestår,
Förbunden wära grannar bryta;
Och huru högt wi sielfwa skröta,
Lär det dock gälla blod och sår.

Det sägs at en af wåra Slupar,
För nära gått på deras haf,
Och stött en sten, en brygga af;
Straxt swärdet på hwarannans strupar;
Båd land och watten fredlyst är,
At ej en katt kan komma öfwer,
Dock flottan wet jag wäl behöfwer,
Et stillstånd från des krigs-beswär.

Det kan ju aldrig för dem lyckas,
Så länge där ej råfflar fins.
I sista kriget man wäl mins,
Hur högra flygeln måste ryckas

En hit, en dit, men tog ej lag,
Es-böfkor hwad plå' de wål gjöra?
Nei feck jag Falconetten röra,
Det skulle kännas andra slag.

Där stå de usla rådda folken,
Och skjuta fel på femti skrett.
Hwem har wål maken skjutning sedt?
Men feck jag rå den lärda Tolken,
Som månstrar lagar, fegd och alt;
Han skull på mina wågnar råda
En fiende först länge skåda,
Och skjuta sen med all gewalt.

Nu stöt wår Jägare sin låra,
Hwars kundskap mig i håpnad stålt.
Jag tråka sen til andra sålt,
Och kom et Gåstbods-hus så nära,
At snart hwart ord jag höra fick;
Men Himmel, hwad här wisdom wanka!
En winglas gaf så mogen tanka,
At all ting tycks få bättre stik.

Knapt

Knapt Snickar'n börjat skjära steken,
För'n nya Alliancer slöts,
Och Sexti åra freder bröts.
Kom wåds, sad' han, at denna lefen
Wår Granne ej så rolig blir.
Jag swår wid gammal tro och åra,
At Generalen sent får låra
Swad redan jag för ögon sir.

Wil han dock mina råd blott lyda,
Snart blef han måstar' uti Sjon;
En derpå fins ju många rön.
Hur gick det Printsens af Romyda?
Han had' ej mer än sexton skepp,
Som bundna hop i hafwet gingo,
Och innan fort de loswen fingo
För dem, som ej brukt lika grep.

Tyst, hålt med det, Murmåstar'n ropa,
Deri just konsten ej består.
En flotta aldrig säker går
Så länge trä-wärk blott sätts hopa.

Nej, tjocka murar byggas skull',
Med starka bräder jämt inunder,
Då skulle hvarken kulors dunder
Ell' någon storm dem riswa full.

Då suto manskap mera trygga,
Och segla innom fasta hus;
Men nu så mycket konst och krus;
Ut några skepp af plankor bygga:
Som denna Soppan wor' et haf,
Der Saffrans-klimpar skulle sinna;
Hur kunde det sig nånsin rimma;
God' Herrar, det går aldrig braf.

En Corporal, som hela tiden
Med grymmer upsyn lystradt på,
Hur talet skull' til ånda gå,
Föll in med kraft i denna striden;
Boutelljen i des ena hand,
Och sielfwa gafflen i den andra;
Han sade, sku wi Magter klandra,
Så låt oss håldre gå i land.

Råt andra fritt om saker dömma,
Som angå dem på intet sätt.
Om skeppet seglar tungt ell' lätt,
Om Båtsmän waka eller drömma:
Slitt blandar jag mig aldrig i.
Wäst när man blott sit eget skibter:
Til lands jag måst min tid förnöter,
Och där skal ingen lura mig.

Jag wet at ställa rätt up Håren,
Men Öfwersten jag undrar på,
Han kan ju knapt Chamaden slå,
Han tror at hela Ministeren
Består at skjuta Flanquen af.
Nej men, de bli för tidigt stora:
De tro, et folk är lätt förlora,
Blott de i spetsen ropa braf.

Had' han blott sidst förstådt at kappra;
Wid berget, där hans Contrescharpe,
Med Raveliner stod så skarp,
Wist hade jag med flera tappra
Öjordt

Gjordt Cavalcade med fullt gear;
Men felet war, som jag Er säger :
Wi sablas ner i bästa låger,
Deraf jag än mit märke bär.

En Hof-Laquai med fransar många
Och siff i munn til öfverhöd,
Sit hela sällskap tiga böd :
Begrepen, sad' han, tyckes tränga.
Wi skåda blott på Martis fält,
Men se ej landets inre fara;
Rog wet jag hur det skulle wara,
Om Rikets wärk skull' rätt bli stält.

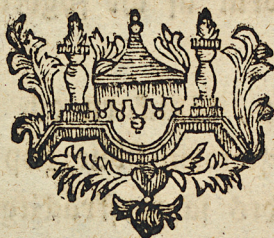
Wår Penning-Fond har inga grenar,
Som fylla kan den brist här år;
En landtman sielf sit gods förtår,
Han suger sina egna spenar.
Nej, låt dem brödd och watten få;
Det andra skull' til Cassan drifwas,
Och hälften wårde honom gifwas;
Då kunde Staten bättre må.

Nu äntlig blef i hela laget,
En sådan stark Politisk strid,
Ut bord och stolar ramla nid.
Mit hjerta wardt af skräck intagit.
Swar wille högst i talet bli.
En twist kom up, som lifwet gälde,
Om skillnad mellan lagligt wälde,
Och misbruk af alt fögderi.

Murmåstarn, Snickarn och Laquajen,
Mot Corporalen höllo rop:
Här hördes så förskräckt rop,
Om Kåjsar, Kung, och Doge och Dejen,
Från ord til eder, hugg och slag,
Rundarom gick, så huset båswa,
Mit klena mod i fruktan swåswa;
Och i det samma wakna jag.

Men ack! hur wardt jag hjertligt gläder.
At sådant blott i Månan skedt.
En hwem har slift på jorden sett?
Man minnes ju de ord och rader,
Som

Som en så wigtig lärdom bår:
Når hwar och en sin syssa sköter,
Så går ju wål ehwad og möter.
En däre den som annat lär.

Exemplaret kostar 24 Öre Kopp:mynt.

